

INSERTIUNI:

se plătesc cu prețuri foarte reduse.

Manuscrisurile sunt a se adresa redacției și acelea nu se înapoiază.

Epistole nefrancate nu se primesc.

ACTIVITĂȚEA

ABONAMENT:

Pe an 6 cor. pe 1/2 an 3 cor.

Pentru plugari—țărani pe an 4 coroane.

Pentru România și străinătate: Pe an 16 franci.

Un număr costă 12 bani.

EDITOR, PROPRIETAR ȘI ȘEF-REDACTOR:

DR. AUREL MUNTEAN

Apare în fiecare Joi.

REDACTOR RESPONSABIL:

LAURIAN BERCIAN

Adunarea generală a despărțământului Orăștie.

Am împlinit earăși un an dela ultima adunare a despărțământului Asociațiunei, care pe flamura sa a înscris »literatură română și cultura poporului român«. *Poporul!* Acesta este într'o țară clasa cea mai pozitivă din toate, cea mai conservatoare în limbă, port, obiceiuri, purtătorul istoriei, nația, în înțelesul cel mai adevărat al cuvântului, după-cum politicul poet Eminescu ne-a lăsat de moștenire.

Cine nu se încălzește, când are menirea de a lucra stăruitor pentru înaintarea poporului său din care face parte?

Și, vai! puțini sunt totuși aceia, cari cu inimă și rivnă se alătură la munca aceasta ducătoare la cele mai mărețe scopuri ale omenirii.

Sunt mulți aceia, cari n'au pătruns încă de ajuns în sublimile intențiuni ale §. 2 a statutelor Asociațiunii, depuse cu atâta dor de înaintare de cei mai vrednici bărbați ai poporului român!

Combinăția de a se ținea adunarea despărțământului de odată, respective imediat după conferința preoțimeii și a învățătorimii nu a succes, într'u cât timpul era înaintat deoparte, ear' de alta parte unii malconțenți, cari nu veld cu ochi buni conducerea actuală a despărțământului, au lucrat contra reușitei așa, că abea o treime a luat parte, ear' poporul — fiind zi de lucru — a lipsit cu desevirșire.

D-l director-președinte a deschis adunarea cu următoarea cuvântare:

Onor. adunare generală!

Chemarea despărțământului Asociațiunei pentru cultura și literatura poporului român în înțelesul §-lui 37 din statutele ei, este, de a intra în mai de aproape atingere cu poporul, răspândind la aceasta învățătura în toate direcțiunile prin colecțiuni de produse literare, prin stăruința de a se înființa și susținea economii de model, de a se răspândi prin disertațiuni învățături despre economie, industrie și comerț, și prin îndemnarea poporului la înființarea de însoțiri și tovrășii folositoare.

Un scop atât de frumos este acesta, d-lor, încât la ajungerea lui chemată este a conlucra cu puteri unite toată pătura cultă a societății noastre eșite din sinul poporului, fără deosebire de confesiune și stare socială.

Chemăți sunt a arăta fapte și a da dovezi de conlucrare la redeșteptarea poporului nostru cu deosebire preoții și învățătorii lui, cari trăind în mijlocul poporului ca conducători naturali ai

lui, îi cunosc firea și aplicarea, precum și lipsele și neajunsurile.

Cu atât mai mult sunt datori să o facă aceasta cu cât, dela bunăstarea materială și spirituală a poporului, atâră și bunăstarea materială și spirituală a lor.

În munca noastră culturală, d-lor, sistemul este dat, planul este statorit de cătră bărbații cei mai valoroși ai poporului nostru, cari cu puteri unite au înființat Asociațiunea, lăsându-ni-o nouă generațiunei de astăzi, ca să continuăm măreța operă începută de ei așa precum ei au urzit-o, și dorit-o, și precum o arată astăzi statutele din valoare.

Ca director al acestui despărțământ, am convocat adunarea generală la acest loc pe astăzi, pentru-ca în înțelesul acelor statute comitetul despărțământului să-și dea seamă despre activitatea sa dela adunarea generală a anului trecut și până astăzi, și pentru-ca împreună cu toți onor. membrii să lucrăm a da o direcțiune și mai intensivă și să aflăm mijloacele cele mai eficace la ajungerea mărețului scop ce-l urmărim.

Ca la toate întreprinderile mai de valoare, așa și la aceasta, pe lângă revnă și dorul de muncă, neapărată lipsă avem de pace și bună înțelegere între toți frații membrii ai despărțământului nostru, aducându-ne aminte totdeauna de sentința vechilor Romani: »Concordia res parvae crescunt, discordia maximae dilabuntur«. Ceea-ce va să zică că: toate lucrurile, mici, prin conlucrare armonioasă se fac mari; și toate lucrurile mari, prin nelucrare și disarmonie se fac mici.

Să sperăm însă în puterea lui D-zeu, care direge și soarta popoarelor; și acela, care revarsă lumina sa de o potrivă și peste cei buni ca și peste cei răi, și plouă peste cei drepți ca și peste cei păcătoși; cu mâna sa cea tare, și cu brațul său înalt, va ocroti și adunarea noastră, și cu puteri unite vom putea conlucra spre ajungerea scopului nobil a poporului nostru pentru care astăzi ne-am adunat.

Cu acestea adunarea generală a despărțământului Orăștie, o declar deschisă.

Urmează cetirea raportului:

Onor. adunare generată!

În urma prescrișelor statutelor Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român §. 45 punct 9 venim a vă face raport la a XII. adunare anuală, de când, adecă formăm

despărțământul Orăștie, cu comunele ținătoare de cercul pretorial al Orăștiei și dela al Geoagiului, apoi celea trei comune ținătoare de comitatul Alba-inferioară. Vă așternem relația faptică pe timpul dela ultima adunare ținută la 21 Noemvrie în comuna Bobalna și până azi.

Înainte de a vă înșira datele acestui despărțământ, ne simțim datori a vă notifica, că în urma reducerii venitelor dispuse prin concludul adunării generale din anul 1897 și modificările statutelor, prin care recursele despărțământului conform §-lui 7 s'au redus numai la 20%, abea suntem în stare a mai da ajutoare pentru scopuri culturale, siliți fiind a administra mai totul ce colectăm la cassa centrală.

În decursul anului trecut din lipsa numărării nu am putut împlini nici chiar acea dorință exprimată de adunarea generală a anului trecut, adecă de a înființa biblioteca portativă pentru acest despărțământ.

Cerem însă îndemnisarea, că din prisosul anilor trecuți și din colectele acestei adunări, se putem procura ceea de lipsă pentru acest scop atât de salutar și folositor.

Comitetul a ținut în decursul acestui an 4 ședințe și a rezolvit toate dispozițiile comitetului central. A dispus de timpuriu ținerea adunării generale de azi, după-cum se îndătinase.

Dela existența acestui despărțământ de 12 ani și până la adunarea din anul trecut a încasat peste tot 4749 cor. 44 fileri, s'au expedit la centrală 3619 cor. 02 fileri, ear' din restul de 1130 cor. 42 fil. a dat stipendii la învățăcei de diferite ramuri ale meseriilor, a premiat în rinduri expozițiile făcute în mai multe comune precum: Romos, Turdaș, și Bobalna, a premiat colecțiunii de poezii populare și scrieri folositoare și în fine: a procurat și împărțit cărți de conținut instructiv mai în toate comunele, unde s'au ținut adunările generale.

Despărțământul nostru, după conșpectul comunicat de comitetul central, are de present 5 membrii fondatori. »Ardeleana«, institut de credit, Orăștie. Erdélyi n. Bardoși Victoria, soție de medic, Orăștie. Mihaiu Ioan, proprietar, Orăștie. Mihu, Dr. Ioan, avocat, Orăștie. Muntean, Dr. Aurel, avocat, Orăștie. 6 membrii pe vieață. Corvin Simeon, comerciant, Orăștie. Adamovici Ana, mare proprietară, Bobalna. Indrieș Iosif, proprietar, Băcăinți, p. u. Jibot. Moldovan, Dr. Silviu, avocat, Orăștie. Romos, comuna, Romoșel, p. u. Orăștie. Și 17

membrii ordinari. Adamovici Zoe, Bobalna, p. u. Orăștie. Barcian, Aurel P., proprietar, Orăștie. Barcian, Constantin P., profesor i. r., Orăștie. Bercian Laurian, redactor Orăștie. Dobo de Rusca, Dr. Romoșel, medic, Orăștie. Domșa Vasile, protopop, Orăștie. (Directorul desp.) Dubleș Nicolau, notar, Romos, p. u. Orăștie. Friedman Liviu, notar, Jibot. Orbonaș, Iosif de, pretor, Orăștie. Popovici Ilie, preot, Sebișel, p. u. Orăștie. Popovici Ioan preot, Gielmar, p. u. Orăștie. Roman Nicolau, preot, Romoșel, p. u. Orăștie. Tilicea Zacharie, preot, Vaidei, p. u. Orăștie. Vaidei, comuna bisericăscă gr.-or. Vaidei, p. u. Orăștie. Vaidei, comuna Vaidei, p. u. Orăștie. Vlad, Dr. Aurel, dir. de bancă, Orăștie. Vulc Ioan, comerciant, Orăștie.

Dacă privim teritorul acestui despărțământ, care cuprinde 73 comune cu 55 mii suflete, apoi intiligința numărăoasă, cu durere suntem siliți a constata, că numărul membrilor este cu mult prea mic și nu stă în raport cu alte despărțăminte, cari numără de două-trei ori mai mulți membrii ca aceștia.

Incheem raportul nostru cu memorabilele cuvinte ale ilustrului președinte al Asociațiunei, dl Dr. Alexandru Mocsonyi, cari le-a zis la deschiderea adunării generale, ținută în Oravița, la 14 Septemvrie a. c. »Prin asociațiune ni-s'a deschis arena, la pragul căreia dispar toate veleitățile despărțitoare; pe aceasta arenă ne presentăm desbrăcați de toate particularismele, de toate divergențele confesionale, politice, locale ori provinciale, pe acest teren ne întâlnim cu toții uniți într'un cuget și o simțire«. Fie, că acestea vorbe se afle resunetul cuvenit în peptul fiște-căruia iubitor de înaintarea culturii poporului românesc din care face parte!

Orăștie, la 6 Noemvrie 1902 st. n.

V. Domșa,
director.

L. Bercianu.

*

După aceste se cetește socoata anuală, constatându-se venitele cu 235 cor., 60 fil., ear' speșele cu 235 cor. 60 fil., bani gata 97 cor. 10 fil.

Atât raportul cât și socoata s'a luat la cunoștință în plenu adunării.

În comisiunea pentru conscrierea membrilor noi și colectarea taxelor dela membrii vechi s'au ales: Simion Corvin jun., Ioan Botean și Ilie Popovici.

Disertațiunea înșinuată de dl protopresbiter V a s i l e D o m ș a, fiind compusă mai cu seamă pentru popor, se decide a se publica în oare-care foaie și a se ceti la altă adunare.

pe aceea, că cine ce fel de părere are, și că ce susține despre pîrîtorul Vasile Mangra, ci pentru adevărirea aserțiilor mele, las să urmeze aci, pe scurt, fasiunile martorilor din aceasta cauză:

Vass Géza și Horváth Károly, publiciști în Arad, cu privilegiul ascultării lor, făcută la 22 Iulie 1902, așa au fasonat, că pe pîrîtorul Vasile Mangra, mai mulți inși l'au scuipat ziua albă înaintea palatului teatrului din Arad, fiind-că sa purtat cum nu se cuvine unui preot. Pentru aceasta pîrîtorul n'a întreprins pași de retorsiune.

Dr. Nicu A. Popovici, deputat die-tal al României și Gheorghe A. Popovici, inginer, locuitor în București, prin fasiunile lor adevăresc, că față cu pîrîtorul au sêvêrsit. în cea mai umblată stradă a Bucureștilor, o astfel de grobiană ofensă pentru purtarea lui imorală, pe care ofensă, dacă o aș descrie aci, aș comite trivialitate. Aceasta și așa e eternisată în fasiunile lor.

Protopopul pensionat Moise Bocșan, prin fasiunea sa, întărește acea aserție a mea, că pîrîtorul Vasile Mangra consumă prin crișme beuturi spirtoase în măsură nepotrivită și nedemnă pentru un preot.

David Voniga, în broșura lui citată mai sus, blând exprimându-se numai atîta ne spune, că adeseori a vîzut pe pîrîtor legănându-se ziua pe stradă.

M'aș putea provoca la o mulțime de martori pentru a-mi dovedi aserțiile referitoare la aceasta, dar numai hotelierul N. N. din Timișoara rog să se mai asculte, care va dovedi, că atunci când era cărcimar în Arad, pîrîtorul Vasile Mangra, în revereandă, s'a suit pe masă și a ținut orăție cărcimărească.

Dar mă provoc și la locuitoarea din Arad N. N., care a fost ascultată și în alt proces al meu cu Mangra, care va dovedi, că pîrîtorul des, dar totdeauna beat a cercetat localul nocturn al martorei și cu fetele de distracție în continuu s'a certat.

Simțul moral mă oprește, ca să specific aci fasiunea martorei Rác Vilma, ascultată în decursul cercetării, care mărturie, pe urma pornirilor animalice ale pîrîtorului, a fost nevoită să bolească și să-și cureze morbul în spitalul comitatens din Arad dela 29 August 1901 și până la 11 Septemvrie 1901, fără ca pîrîtorul călugăr să se fi îngrijit de ea. Rog însă ca cuprinsul protocolului dresat în aceasta cesiune să fie luat în deosebită considerație când se va judeca asupra acestor excepții.

Iar dacă fasiunea numitei Rác Vilma nu va fi în stultitoare dovadă despre imoralitatea și nemernicia pîrîtorului, atunci mă rog ca să fie ascultată locuitoarea N. N. din Timișoara și locuitoarea din Arad N. N., ca martore, privitor la aceea, că până ce numitele au avut localuri nocturne în Arad, călugărul Vasile Mangra le-a fost des mușteriu al întreprinderilor lor. În deosebi rog, ca acestea martore să fie ascultate cu deosebire la aceea împrejurare, că pîrîtorul în ce îmbrăcăminte a cercetat acelea localuri și cu fetele cum s'a purtat? Fasiunea acestor martore va fi foarte caracteristică pentru călugărul pîrîtor.

Profesorul Dr. Petru Ionescu din Caransebeș, cu ocazia ascultării dînsu-

lui dela 16 Iulie 1902 a fasonat, că dînsul, ca fost notar al reuniunii învîțătorilor din diecesa Caransebeșului, are cunoștință despre aceea, că pîrîtorul Vasile Mangra a coletat cam '70 fl. pe una din coalele de subscripție emise de reuniunea învîțătorilor pentru a se ridica un monument la mormîntul fostului profesor Diaconovici-Loga și despre aceasta sumă, atît după fasiunea acestui martor, cât și a lui Aurel Drăgan, preot în Ghilad, deasemenea ascultat, pîrîtorul nu și-a dat socoată nici până 'n ziua de azi, deși pentru a-și da socoata a fost provocat și verbal, de cătră Ioan Marcu, secretarul reuniunii, prin epistolă recomandată, iar în ședința comitetului reuniunii inv. ținută la Timișoara, prin o interpelație.

Cu ocazia ascultării martorilor Dr. Traian Putici, protopop gr. or. din Timișoara și a lui Moise Bocșan, protopop pensionat, aceștia au fasonat că pentru scopul ridicării monumentului au contribuit la mâna pîrîtorului câte cu 2 fl. și că au cunoștință că afară de d-niile lor și alții mulți au mai contribuit la colectă.

Dar pentru a dovedi, că pîrîtorul în mai multe rînduri și pentru diferite scopuri a făcut colecte, despre cari nici când nu și-a dat socoată, la caz de lipsă rog să fie ascultat ca martor și locuitorul N. N. din comuna N., comitatul Aradului.

Deși m'ași putea provoca la o mulțime de martori pentru dovedirea fiecărei aserții a mea, dar aceasta nu o aflu de lipsă, deoarece sunt sigur că despre pîrîtor n'am zis nici o vorbă măcar, al cărei adevăr se nu fi dovedit, după-cum s'a și arêtat mai sus, prin martorii în parte ascultați deja, iar în parte prin acei martori, cari vor avea să fie ascultați mai tîrziu, precum și prin datele procesului, pe care pîrîtorul l'a cerut să se unifice.

La cumpînirea dovezilor rog cu stimă ca să se iese în deosebită considerație faptul, că pîrîtorul Vasile Mangra e călugăr, a cărui datorie e ca să respecteze nu numai legile lumesti, dar și regulile bisericesti, cari sunt cu mult mai stricte, precum și să țină canoanele.

Că după cele dovedite mai sus pîrîtorul întrucît nu a satisfăcut poruncii acestora, aceea se va vedea din fasiunea făcută de cătră Excelența Sa metropolitul Ioan Mețianu.

Pe temeiul tuturor acestora rog cu stimă ca să mi-se primească excepțiile înaintate la termenul legal, și se mi-se înainteze, împreună cu toate actele, la spectatul senat de acuză al Tribunalului reg. din Timișoara, de care îndrănesc a mă ruga:

ca să binevoiască a pune termen pentru pertractarea verbală a acestor excepții, la aceea să ne citeze, iar după aceea să binevoiască a scărița competența tribunalului reg. din Timișoara ca judecatorie penală; eventual a orîndui ascultarea martorilor numiți de curînd, respective întregirea cercetării; între ori-ce împrejurări însă a respinge acuza și a sista procedura pe mai departe.

Cu deplină stimă

Emanuil Măglașiu.

„D A C I A“

institut de credit și economii, societate pe acții.

Reședința societății: **Orăștie** (Szászváros, Broos).

Birourile societății se află în casele proprii:
(Strada Berăriei nr. 12 lângă posta regească).

Capital social 100.000 cor.

Operațiunile societății sunt:

A) primește depuneri spre fructificare.

a) *depuneri* fără anunț până la 100 cor. 5 $\frac{1}{2}$ %.

b) *depuneri* mai însemnate cu anunț de un an cu 6%.

c) *depuneri* făcute de biserici, școale, corporațiuni culturale ori cu scop de binefacere cu 6%.

Contribuția erarială pentru sumele depuse se plătește prin institut.

Regulamentul special pentru depuneri se cuprinde în libelul de depuneri.

Depuneri, ridicări și anunțări se pot face și prin poștă și se rezolvă fără întârziere.

B) Acoardă credite personale pe lângă cambii sau obligații cu cavenți.

C) Acoardă împrumuturi pe efecte.

D) Acoardă împrumuturi pe lângă siguranță hipotecară.

E) Institue ramul de amanetare pe aurituri, argintării, pe lângă dispozițiile legale existente, procurându-și concesiunea forului competent.

F) Cumpără și vinde efecte publice, pe cari în cas de lipsă le poate lombarda.

G) Cumpără și vinde realități.

H) Cumpără și vinde ori-ce lucruri mobile.

I) Tot felul de întreprinderi comerciale și economice, în societate cu alții ori singură.

K) Finanțează patente.

L) Arîndează și exarîndează realități și alte drepturi și întreprinderi de tot soiul.

Diracțiunea.

„Minerva“ inst. tipogr., societate pe acții

în Orăștie Szászváros.

Opuri ———
Bilete de log.
Broșuri ———
Circulare ———
Bil. de vizită
Invitări ———
Bilanțuri ———
Acții ———
Cap. de epist.
Placate ———
Ord. de dans
Adrese ———
Compturi ———
Note ———
Preț Curent.
Anunțuri ———
Registre ———
Imprimare ———
Couverte ———
Bilete de cun.
Etc. etc. etc.

Există deja de 14 ani și este provăzută cu tot felul de material necesar, ca ori-care altă tipografie.

Institutul Tipografic

„Minerva“

pe lângă că efectuește ori-ce comande repede și cu prețuri moderate, se îngrijește totodată ca toate acelea să fie estetic lucrate și fără erori.

Până de present se bucură de spriginul celor mai îndepărtate orașe. Dovadă aceasta despre promptitudinea și acurateța cu care efectuește ori-ce lucrare.

Ca unica tipografie românească în acest mare comitat, se roagă de binevoitorul sprigin al celorlalte institute rom., precum și al privaților.